ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
«ՎԱՆԱՁՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Հաստատված է ամբիոնի նիստում

___Հայոց լեզվի և գրկանության___
ամբիոնի անվանումը

Ամբիոնի վարիչ՝ Բաբուդյան Հ. Ռ. /Ա.Ա.Հ/

Արձանագրություն № __2__

«__12__» ___սեպտեմբեր___ 2023թ.

ՀԼԳ/բ-202 «ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈւ (ՀՆՉՅՈՒՆԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ, ԲԱՌԱԳԻՏՈւԹՅՈւՆ)» ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ
Դասիչ, դասընթացի անվանում

ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՓԱԹԵԹ

Մասնագիտություն՝ **023201.00.6** Լեզվաբանություն
/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝ **032201.01.6** Թարգմանչական գործ (անգլերեն և հայերեն)
/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝ Լեզվաբանության բակալավր
/բակալավր, մագիստրատուրա/

Ամբիոն՝ **__Հայոց լեզվի և գրականության__________**
/ամբիոնի լրիվ անվանումը/

Ուսուցման ձևը՝ **_____առկա___________________________**
/առկա, հեռակա/

Կուրս/կիսամյակ առկա **___1-ին / 1-ին________**

Դասախոս(ներ)՝ Հասմիկ Հարությունյան
/անուն, ազգանուն/

էլ. հասցե/ներ՝ **harutyunyanhasmikp@yandex.ru**

Վանաձոր- 2023թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում
2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները
3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները
4. Դասընթացի կրթական վերջնարդյունքները
5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների
6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը
7. Ուսումնական աշխատանքները տեսակները
8. Ուսումնառության մեթոդները
9. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը
10. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ
11. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ
    11.1. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ
    11.2. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ
12. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում
13. Գնահատում
    13.1. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում
    13.2. Հարցաշար
    13.3. Գնահատման չափանիշներ
14. Դասընթացի համառոտ նկարագրիչ

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում[1].

«Ժամանակակից հայոց լեզու (հնչյունաբանություն, բառագիտություն)» դասընթացը կարևորվում է հնչյունաբանության, հնչյունափոխության, ուղղագրության, ուղղախոսության, ինչպես նաև՝ արդի հայերենի բառապաշարի ուսումնասիրման բնագավառում մասնագետների պատրաստման գործընթացում, ներառված է *032201.01.6* կրթական ծրագրի ուսումնական պլանի հայոց լեզվի կրթամասում:

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները.

2.1. Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին զինել գիտելիքներով հնչյունաբանության, հնչյունափոխության, ուղղագրության, ուղղախոսության վերաբերյալ գիտելիքներով, ընդլայնել և խորացնել ուսանողների տեսական և գործնական գիտելիքները պատմական և նկարագրական բառագիտության վերաբերյալ: Մեկնաբանել բառի հասկացությունը, բառաձևը և բառույթը, բառի իմաստային տիպերն ու տեսակները, բառապաշարի հարստացման ուղիները, նոր բառերի բառակազմական տեխնիկան:

2.2. Դասընթացի խնդիրներն են՝

- Սովորեցնել մասնագիտական գրականությունից յուրացնել հնչյունաբանության տեսական հիմքերը:
- Բացատրել հնչյունափոխական երևույթների օրինաչափությունները:
- Սովորեցնել ուսանողներին բնագրի վրա կատարել հնչյունափոխական հետազոտություններ և կատարել եզրահանգումներ ըստ արդյունքների:
- Սովորեցնել ուսանողներին վերլուծել ուղղախոսության առանձնահատկությունները գրական լեզվի գրավոր և բանավոր համատեքստում:
- Սովորեցնել սեփական և փոխառյալ բառերի տարբերակման տեսական հիմքերը:
- Բացատրել հայոց լեզվի բառապաշարի դասակարգումների օրինաչափությունները:
- Ամրապնդել ուսանողների կողմից ձեռքբերված տեսական գիտելիքները գործնական իրավիճակային խնդիրներով:

[1] Ներկայացվում է դասընթացի կարևորությունը տվյալ կրթական ծրագրի խնդիրների լուծման հարցում և տեղը ուսումնական պլանում ըստ կրթաբլոկների

- Սովորեցնել ուսանողներին կատարել ձևույթաբանական և բառակազմական հետազոտություններ բնագրերի վրա և կատարել եզրահանգումներ ըստ արդյունքների:
- Սովորեցնել ուսանողներին վերլուծել բառիմաստի փոփոխությունների անձնահատկությունները իմաստաբանության համատեքստում:

3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները /դասընթացները/.

«Ժամանակակից հայոց լեզու (հնչյունաբանություն, բառագիտություն)» ուսանողների հայոց լեզվի վերաբերյալ գիտելիքների, հմտությունների առկայությունը:

4. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունք(ներ)ը[2] և /կամ կոմպետենցիաները.

1. իմանա հնչյունի և հնչույթի տարբերակման տեսական հիմունքները,
2. իմանա ձայնավոր, բաղաձայն հնչյունների մեթոդական հիմքերը,
3. տիրապետի արդի հայերենի ուղղախոսության կանոններին, ուսումնասիրման, վերականգնման մեթոդներին,
4. կարողանա կատարել հնչյունաբանական վերլուծություն և բնագրում ճիշտ որոշել հնչյունափոխության տեսակները,
5. կարողանա պատմական և փոխազդեցական հնչյունափոխությունների շուրջ կատարել ինքնուրույն եզրահանգումներ,
6. իմանա ժամանակակից հայերենի բառապաշարի դասակարգման տեսական հիմունքները,
7. իմանա բառիմաստի, բառի ուղղակի և փոխաբերական իմաստների ուսումնասիրման մեթոդական հիմքերը,
8. կարողանա ձեռք բերած տեսական գիտելիքները կիրառել գործնականում,
9. տիրապետի արտաքին և ներքին վերականգնման հետազոտության մեթոդներին,
10. կարողանա ըստ իմաստի և արտաքինն հնչյունական կողմի չափանիշների տարբերակել հոմանիշ, նույնանիշ, հականիշ, համանուն, հարանուն բառերը,
11. կարողանա բառակազմության շրջանակներում կատարել ինքնուրույն եզրահանգումներ:

---

[2] http://www.vsu.am/karg/ararkayakan-nkaragir-17.pdf
Լրացվում է «Առարկայի նկարագրի մշակման ռազմավարության» կոմպետենցիաների ցանկին համապատասխան:

Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը ձեռք կբերի հետևյալ կոմպետենցիաները.

Ա)Ընդհանրական կոմպետենցիաներ

Գործիքային կոմպետենցիաներ (ԳԿ)՝

ԳԿ1 վերլուծելու և սինթեզելու ունակություն,
ԳԿ4 մասնագիտական ոլորտի գիտելիքների հիմունքներ,
ԳԿ9 խնդիրների լուծում,
ԳԿ10 որոշումների ընդունում:

Համակարգային կոմպետենցիաներ (ՀԳԿ)՝

ՀԳԿ1 գիտելիքները գործնականում կիրառելու կարողություն,
ՀԳԿ2 հետազոտություններ կատարելու ունակություններ,
ՀԳԿ3 սովորելու ունակություն,
ՀԳԿ8 ինքնուրույն աշխատելու ունակություն,

Բ)Առարկայական (մասնագիտական) կոմպետենցիաներ (ԱԿ)

ԱԿ2 հստակ հաղորդել ստացված հենքային գիտելիքները,
ԱԿ4 ցուցաբերել առարկայի ընդհանուր կառուցվածքի և առանձին մասերի միջև կապերի իմացություն,
ԱԿ6 կիրառել տվյալ առարկային բնորոշ մեթոդները,
ԱԿ11 տիրապետեն ինքնուրույն հետազոտության մեթոդներին և կարողանան մեկնաբանել հետազոտության արդյունքները,
ԱԿ14 տիրապետեն տվյալ մասնագիտական մակարդակում պահանջվող կոմպետենցիաներին:

5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների[3].

«Ժամանակակից հայոց լեզու (հնչյունաբանություն, բառագիտություն)» դասընթացից ձեռք բերված գիտելիքները և հմտությունները շրջանավարտը կարող է կիրառել մասնագիտական գործունեության ընթացքում, ասպիրանտուրայում կրթությունը շարունակելու և բանասիրության բնագավառում գիտական հետազոտություններ կատարելու նպատակով:

6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը

Չափանիշ	Առկա ուսուցման համակարգ
Դասընթացի ընդհանուր աշխատատարությունը (կրեդիտ /ընդհանուր ժամաքանակ)	**3 կրեդիտ/90 ժամ**

Աշխատանքի տեսակը	ժամաքանակ

[3] Նշվում է, թե տվյալ դասընթացի յուրացման, ամփոփման արդյունքում ձեռքբերված գիտելիքները, հմտությունները և կարողությունները աշխատաշուկայի որ բնագավառներում և ոլորտներում կարող է շրջանավարտը կիրառել

Գործնական աշխատանք	42
Ինքնուրույն աշխատանք	48
Ընդամենը	90
Ստուգման ձևը (ստուգարք/ ընթացիկ քննություն/ հանրագումարային քննություն)	ստուգարք

7. <u>Ուսումնական աշխատանքների տեսակները</u>[4] .
   - **Գործնական աշխատանքների** ժամանակ ուսանողը կատարում է լսարանային աշխատանք՝ դասախոսի անմիջական ղեկավարման ներքո: Գործնական պարապմունքները անցկացվում են գործնական խնդիրների լուծման, առաջադրանքների իրականացման, թեստերի, իրավիճակային վերլուծությունների, գործարար խաղերի, խմբային աշխատանքների, տնային առաջադրանքների, ուղեղային գրոհների, ինտերակտիվ ուսուցման միջոցով՝ տեսական գիտելիքները կիրառելու, գործնական ունակությունների և հմտությունների ձեռքբերման և ամրապնդման նպատակով: Դասախոսն առաջադրում է գործնական պարապմունքների թեման, նպատակը, խնդիրները, այն հարցերը, որոնք պետք է լուծել գործնական պարապմունքի ընթացքում, գործնական պարապմունքի անցկացման մեթոդները և պատասխանում է ուսանողների տված հարցերին:
   - **<u>Ինքնուրույն աշխատանքը</u>** ուսանողների ուսումնական, գիտահետազոտական աշխատանքն է, որն իրականացվում է դասախոսի առաջադրանքով և մեթոդական ղեկավարությամբ, բայց առանց նրա անմիջական ղեկավարության:

     Ինքնուրույն աշխատանքի տեսակներն են[5]՝

     - **<u>Ռեֆերատ</u>** – ուսանողների ինքնուրույն գրավոր, որտեղ ուսանողը շարադրում է որևէ հարցի կամ թեմայի էությունը՝ հենվելով գրական աղբյուրների վրա (դասագրքեր, ձեռնարկներ և այլն):
     - **<u>Ինքնուրույն աշխատանք համացանցում</u>** – նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաները կարող են օգտագործվել հետևյալ նպատակներով՝ համացանցում անհրաժեշտ տեղեկատվության որոնման համար, երկխոսություն համացանցում, թեմատիկ ցանցային էջերի օգտագործում:
     - **<u>Աշխատանքային տետր</u>** – նախատեսված է ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքների համար և թույլ է տալիս գնահատել ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանն ուսանողների կողմից:
     - **<u>Զեկույց</u>** – որևէ գիտական կամ հետազոտական թեմայի շուրջ կատարած եզրակացությունների, ստացած արդյունքների ներկայացում ուսանողի կողմից:

---

[4] Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

[5] Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

8. **Ուսումնառության մեթոդներն են՝** մտքերի քարտեզագրում, թիմային քննարկում, իրադրությունների վերլուծություն, աղյուսակների և դասակարգման համեմատման և համակարգման սխեմաների կազմում, հետազոտության արդյունքների վերաբերյալ եզրակացության ներկայացում:

9. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը՝ ըստ բաժինների և թեմաների[6].

հ/հ	Թեմա (բաժին)	Ուսումնական աշխատանքի ժամաքանակն ըստ տեսակների	
		գործնական աշխատանք	Ինքնուրույն աշխատանք
1.	Ժամանակակից հայոց լեզուն՝ որպես ազգային, պետական, գրական լեզու: Արևելահայերենի կազմավորման համառոտ ակնարկ. ժամանակակաից հայերենի տիպաբանական բնութագիրը:	2	4
2.	Հնչյունաբանության առարկան: Հնչյուն և հնչույթ. հայերենի հնչյունային համակարգը: Վանկ, վանկի կազմությունը:	4	4
3.	Հնչյունափոխություն, տեսակները: Պատմական հնչյունափոխություն: Փոխազդեցական հնչյունափոխություն:	4	4
4.	Ուղղագրություն: Ուղղախոսություն:	4	4
5.	Բառագիտություն. ուսումնասիրության առարկան: Բառ. նրա բնութագրական գծերը:	2	4
6.	Իմաստաբանություն: Մենիմաստություն և բազմիմաստություն:	4	4
7.	Իմաստափոխություն նրա տեսակները:	4	4
8.	Բառերի տեսակներն ըստ ձևի և իմաստի: Բառային կազմ:	4	4
9.	Ժամանակակից հայոց լեզվի բառապաշարն ըստ ծագման: Փոխառություններ. հին և նոր փոխառություններ. նրանց արժեքը: Այլ լեզուներից կատարված փոխառություններ:	4	4
10.	Բառերի տեսակներն ըստ կազմության. պարզ և բաղադրյալ բառեր: Վերլուծական բարդություններ:	4	4
11.	Համադրական բարդություններ. կցական և իսկական բարդություններ, տեսակները: Հապավական բարդություններ:	4	4
12.	Բառածանցում:	2	4
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		42	48

[6] Նման է օրացուցային պլանին

10. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ

հ/հ	Անվանումը/հեղինակ	Հրատարակության տարի
Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)		
1.	Գ. Ջահուկյան, Է. Աղայան, Վ.Առաքելյան, Վ.Քոսյան, Հայոց լեզու, հատոր I, Ա պրակ, Երևան,	1980
2.	Ա.Սուքիասյան, Ժամանակակից հայոց լեզու, Երևան	1982
3.	Վ.Առաքելյան, Ա.Խաչատրյան, Ս.Էլոյան, Ժամանակակից հայոց լեզու,Երևան	1979
4.	Է.Աղայան, Ընդհանուր և հայկական բառագիտություն, Երևան	1984
5.	Մ.Աբեղյան, Հայոց լեզվի տեսություն, Երևան	1965
6.	Գ. Ջահուկյան, Ժամանակակից հայերենի տեսության հիմունքներ, Երևան	1974
7.	Ա.Մարգարյան, Ժամանակակից հայոց լեզու §Բառակազմություն, դարձվածաբանություն, բառարանագրություն¦, Երևան	1990
8.	Ա.Մարգարյան, Ժամանակակից հայոց լեզու. իմաստաբանություն, իմաստափոխություն, բառերի ձևաիմաստային տեսակներ, հայոց լեզվի բառապաշարը, Երևան	1993
Լրացուցիչ գրականություն(ԼԳ)		
1.	Մ.Աբեղյան, Հայոց լեզվի տեսություն, Երևան	1965
2.	Գ. Ջահուկյան, Ժամանակակից հայերենի տեսության հիմունքներ, Երևան	1974
3.	Է. Աղայան, Լեզվաբանության հիմունքներ, Երևան	1987
4.	Լ.Եզեկյան, Հայոց լեզու,Երևան	2005
5.	Հայոց լեզվի զարգացումը սովետական շրջանում, Երևան	1973
Համացանցային տեղեկատվական պաշարներ (ՀՏՊ)/ Էլեկտրոնային աղբյուրներ (ԷԱ)		
1.	http://publishing.ysu.am/files/Zhamanakakits_hayots_lezu.pdf	

11. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ

11.1. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ

հ/հ	*Թեմա*	Ուսումնասիրվող հարցեր	*Ժամաքանակ*	Ստուգման ձևը	Գրականություն[7]
1.	Ժամանակակից հայոց լեզուն՝ որպես ազգային, պետական, գրական լեզու: Արևելահայերենի կազմավորման համառոտ ակնարկ. ժամանակակից հայերենի տիպաբանական բնութագիրը:	Հայոց լեզվի զարգացման փուլերը՝ նախահայերեն, նախագրային, գրային՝ երեք շրջաններով /գրաբար, միջին հայերեն, աշխարհաբար/: Թեքականություն և կցականություն: Հնչյունային համակարգի տիպաբանական բնութագիրը: Քերականական համակարգի տիպաբանական բնութագիրը:	2	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 2, 3 ԼԳ 3 ՀՏՊ 1
2.	Հնչյունաբանության առարկան: Հնչյուն և հնչույթ. հայերենի հնչյունային համակարգը: Վանկ, վանկի կազմությունը:	Հնչարտաբերական գործարաններ: Արտասանվածքի վերլուծություն: Ձայնավոր հնչյուններ, սրանց բնութագիրը: Բաղաձայն հնչյուններ, սրանց բնութագիրը, բաղաձայնների դասակարգումը: Տողադարձ: Բառային շեշտ, հարաշեշտ բառեր:	4	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 2, 3 ԼԳ 3 ՀՏՊ 1
3.	Հնչյունափոխություն, տեսակները: Պատմական հնչյունափոխություն: Փոխազդեցական հնչյունափոխություն:	Շեշտից կախված ձայնավորների հնչյունափոխություն: Երկհնչյունների հնչյունափոխություն: Երկբարբառների և եռաբարբառների պատմական հնչյունափոխություն: Հնչյունի	4	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 2, 3 ԼԳ 3 ՀՏՊ 1

[7] Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

		հավելում: Հնչյունի անկում: Դրափոխություն: Ամփոփում: Առնմանում: Տարնմանում: Համաբանություն: Ժողովրդական ստուգաբանություն:			
4.	Ուղղագրություն: Ուղղախոսություն:	Գրաբանություն և ուղղագրություն: Ձայնավորների ուղղագրությունը: Բաղաձայնների ուղղագրությունը: Օտարազգի բառերի ուղղագրությունը: Մեծատառերի գործածությունը բաղադրյալ հատուկ անուններում: Բառերի գծիկով և անջատ գրություն: Հայոց գիրը, թվային արժեքը: Ժամանակակից հայերենի ուղղախոսության հիմունքները: Բաղաձայնների ուղղախոսությունը: Գրքային արտասանություն: Բարբառային արտասանություն: Օտարաբան արտասանություն: Ժողովրդական ստուգաբանության հետևանքով ուղղախոսական շեղումներ:	4	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 2, 3 ԼԳ 3 ՀՏՊ 1
5.	Բառագիտություն. ուսումնասիրության առարկան: Բառ. նրա բնութագրական գծերը:	Նկարագրական և պատմական բառագիտություն: Բառի սահմանումը: Բառ, բառույթ, բառաձև: Լիիմաստ և թերիմաստ բառեր: Բառի ներքին ձև:	2	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 2, 3, 4 ԼԳ 3 ՀՏՊ 1
6.	Իմաստաբանություն: Մենիմաստություն և բազմիմաստություն:	Բառ և բառիմաստ. բառի բառային իմաստը, տիպերն ու տեսակները: Բառիմաստի տեսակները: Ուղղակի և փոխաբերական իմաստ: փոխաբերություն, փոխանունություն, համըմբռնում:	4	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 2, 3, 4, 7, 8 ԼԳ 3 ՀՏՊ 1

7.	Իմաստափոխություն նրա տեսակները:	Բառիմաստի ընդլայնում: Բառիմաստի նեղացում: Բառիմաստի շրջում	4	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 2, 3, 4, 7, 8 ԼԳ 3 ՀՏՊ 1
8.	Բառերի տեսակներն ըստ ձևի և իմաստի: Բառային կազմ:	Համանուններ: Հոմանիշներ: Հականիշներ: Հարանուններ: Հիմնական բառաֆոնդ: Ժամանակակից հայերենի բառապաշարի հարստացման միջոցները՝ ներքին և արտաքին: Բառապատճենումներ, նրանց տեսակները:	4	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 2, 3, 4, 7, 8 ԼԳ 3 ՀՏՊ 1
9.	Ժամանակակից հայոց լեզվի բառապաշարն ըստ ծագման: Փոխառություններ. հին և նոր փոխառություններ. նրանց արժեքը: Այլ լեզուներից կատարված փոխառություններ:	Բնիկ հայերեն բառեր կամ հնդեվրոպական արմատներ: Պարսկական փոխառություններ: Հունական փոխառություններ: Արաբական փոխառություններ: Ասորական, ասուրական, լատինական, խեթական, կովկասյան, խեթական, թուրքական, ուրարտա-խուռիտական:	4	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 2, 3, 4, 7, 8 ԼԳ 3 ՀՏՊ 1
10.	Բառերի տեսակներն ըստ կազմության. պարզ և բաղադրյալ բառեր: Վերլուծական բարդություններ:	Բարդ բառերի տեսակները: Կրկնավորներ, անվանական և բայական հարադրություններ:	4	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 2, 3, 4, 7, 8 ԼԳ 3 ՀՏՊ 1
11.	Համադրական բարդություններ. կցական և իսկական բարդություններ, տեսակները: Հապավական բարդություններ:	Կցական և իսկական բարդություններ, տեսակները: Հապավական բարդություններ:	4	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 2, 3, 4, 7, 8 ԼԳ 3 ՀՏՊ 1
12.	Բառածանցում:	Ածանցների դասակարգումն ըստ շարադասության, ըստ քերականական նշանակության, ըստ գործածականության, ըստ ծագման:	2	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 2, 3, 4, 7, 8 ԼԳ 3 ՀՏՊ 1

11.2. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

հ/հ	Ինքնուրույն աշխատանքի թեմաները	Ուսումնասիրվող հարցեր	Աշխատանքի տեսակը[8]	Ներկայացման ժամկետները	Ստուգման ձևը	Գրականություն[9]
1.	Հնչյուն և հնչույթ. հայերենի հնչյունային համակարգը:	Ձայնավոր հնչյուններ, սրանց բնութագիրը: Բաղաձայն հնչյուններ, սրանց բնութագիրը, բաղաձայնների դասակարգումը:	ռեֆերատ	Սեպտեմբեր-հոկտեմբեր	Գրավոր հարցում	ՊԳ 1,2,3 ԼԳ 1,2, 3 ՀՏՊ 1
2.	Հնչյունափոխություն, տեսակները:	Շեշտից կախված ձայնավորների հնչյունափոխություն: Երկհնչյունների հնչյունափոխություն: Երկբարբառների և եռաբարբառների պատմական հնչյունափոխություն: Հնչյունի հավելում: Հնչյունի անկում: Դրափոխություն: Ամփոփում: Առնմանում: Տարնմանում: Համաբանություն: Ժողովրդական ստուգաբանություն:	ռեֆերատ	հոկտեմբեր	Կլոր սեղան, բանավոր հարցում	ՊԳ 1,2,3 ԼԳ 1,2, 3 ՀՏՊ 1
3.	Ուղղագրություն:	Գրաբանություն և ուղղագրություն: Ձայնավորների ուղղագրությունը: Բաղաձայնների ուղղագրությունը: Օտարազգի բառերի ուղղագրությունը: Մեծատառերի գործածությունը բաղադրյալ հատուկ անուններում: Բառերի գծիկով և անջատ գրություն: Հայոց գիրը, թվային արժեքը:	ռեֆերատ	նոյեմբեր	Գրավոր հարցում	ՊԳ 1,2,3 ԼԳ 1,2, 3 ՀՏՊ 1

---
[8] Տես 7-րդ կետի հինգերորդ պարբերությունը
[9] Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

4.	Ուղղախոսություն:	Ժամանակակից հայերենի ուղղախոսության հիմունքները: Բաղաձայնների ուղղախոսությունը: Գրքային արտասանություն: Բարբառային արտասանություն: Օտարաբան արտասանություն: Ժողովրդական ստուգաբանության հետևանքով ուղղախոսական շեղումներ:	ռեֆերատ	դեկտեմբեր	Կլոր սեղան	ՊԳ 1,2,3 ԼԳ 1,2, 3 ՀՏՊ 1
5.	Իմաստափոխության տեսակները	Բառիմաստի նեղացում Բառիմաստի ընդլայնում Վերաիմաստավորում Շրջում	Զեկուցում	Մարտ	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 2, 3, 4, 7, 8 ԼԳ 3 ՀՏՊ 1
6.	Փոխառություններ. հին և նոր փոխառություններ. նրանց արժեքը:	Պարսկական փոխառություններ: Հունական փոխառություններ: Արաբական փոխառություններ:	Զեկուցում	ապրիլ	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 2, 3, 4, 7, 8 ԼԳ 3 ՀՏՊ 1
7.	Բնիկհայերեն բառեր և նորագույն փոխառություններ	Հնդեվրոպական ծագման բառեր Ռուսական փոխառություններ Եվրոպական փոխառություններ	Զեկուցում	մայիս	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 2, 3, 4, 7, 8 ԼԳ 3 ՀՏՊ 1

12. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում[10]

Ռեսուրսի անվանումը	Ռեսուրսի անվանումը, քանակը, նկարագրությունը (անհրաժեշտության դեպքում)
Լսարան (հատուկ կահավորմամբ)	
Նյութեր լաբորատոր աշխատանքների համար	
Սարքեր, սարքավորումներ	
Համակարգչային ծրագրեր	
Այլ	

[10] Նշվում են սարք-սարքավորումների, համակարգչային ծրագրերի նկարագրությունները և քանակը, որոնք անհրաժեշտ են տվյալ դասընթացի ուսումնական գործընթացը կազմակերպելու համար

13. Գնահատում

Համալսարանում գործում է բակալավրիատի, մագիստրատուրայի և ասպիրանտուրայի ուսանողների գիտելիքների պարբերական ստուգման և գնահատման բազմագործոնային համակարգ, որի կիրառկման հիմնական նպատակներն են՝

- կազմակերպել ուսումնառության համաչափ աշխատանքային գործընթաց, ապահովել գիտելիքների համակողմանի ստուգում, խթանել ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքը,
- իրականացնել ինքնուրույն առաջադրանքների, ընթացիկ ստուգումների (ստուգարքներ և քննություններ), ուսումնական գործընթացի այլ բաղադրիչների հաշվառում հետադարձ կապի արդյունավետ մեխանիզմների ներմուծման միջոցով՝ ի նպաստ ուսումնառության գործընթացի բարելավման:

Համալսարանում գնահատման գործընթացը կանոնակարգվում է համաձայն գործող կարգի[11]:

13.1. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներն են՝

- գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր,
- դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:

13.2. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում.

Դասընթացն ամփոփվում է ստուգարքով:

Ստուգարքով ամփոփվող դասընթացն ավարտվում է կիսամյակի ընթացքում ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանը որոշող 2 ընթացիկ ստուգումների և մյուս բաղադրիչների գնահատումների արդյունքներով:[12]

---

[11]«Վանաձորի Հ. Թումանյանի անվան պետական համալսարան» հիմնադրամի ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ» (ընդունված ՎՊՀ-ի գիտական խորհրդի կողմից 30.062022թ.),

[12] Կիրառվում է կամ առաջին, կամ երկրորդ պարբերությունն ըստ դասընթացի ամփոփման ձևի:

13.3. Հարցաշար (ըստ ծրագրի)

1. Հնչյուն և հնչույթ. հայերենի հնչյունային համակարգը:
2. Վանկ, վանկի կազմությունը:
3. Հնչյունափոխության տեսակները. պատմական հնչյունափոխություն:
4. Հնչյունափոխության տեսակները. փոխազդեցական հնչյունափոխություն:
5. Ուղղագրություն:
6. Ուղղախոսություն:
7. Բառ. նրա բնութագրական գծերը:
8. Իմաստաբանություն. մենիմաստություն և բազմիմաստություն:
9. Իմաստափոխություն նրա տեսակները:
10. Բառերի տեսակներն ըստ ձևի և իմաստի:
11. Բառային կազմ:
12. Ժամանակակից հայոց լեզվի բառապաշարն ըստ ծագման:
13. Փոխառություններ. հին և նոր փոխառություններ. նրանց արժեքը:
14. Բառերի տեսակներն ըստ կազմության. պարզ և բաղադրյալ բառեր:
15. Վերլուծական բարդություններ:
16. Համադրական բարդություններ. կցական և իսկական բարդություններ, տեսակները:
17. Հապավական բարդություններ:
18. Բառածանցում:

<u>Ա) 1-ին ընթացիկ ստուգում (կիսամյակի 8-րդ շաբաթվա ընթացքում)</u>

- **Ընդգրկված հարցեր.**

1. Հնչյուն և հնչույթ. հայերենի հնչյունային համակարգը:
2. Վանկ, վանկի կազմությունը:
3. Հնչյունափոխության տեսակները. պատմական հնչյունափոխություն:
4. Հնչյունափոխության տեսակները. փոխազդեցական հնչյունափոխություն:
5. Ուղղագրություն:
6. Ուղղախոսություն:

Բ) 2-րդ ընթացիկ ստուգում (կիսամյակի 18-րդ շաբաթվա ընթացքում)

- **Ընդգրկված հարցեր.**

1. Բառ. նրա բնութագրական գծերը:
2. Իմաստաբանություն. մենիմաստություն և բազմիմաստություն:
3. Իմաստափոխություն նրա տեսակները:
4. Բառերի տեսակներն ըստ ձևի և իմաստի:
5. Բառային կազմ:
6. Ժամանակակից հայոց լեզվի բառապաշարն ըստ ծագման:
7. Փոխառություններ. հին և նոր փոխառություններ. նրանց արժեքը:
8. Բառերի տեսակներն ըստ կազմության. պարզ և բաղադրյալ բառեր:
9. Վերլուծական բարդություններ:
10. Համադրական բարդություններ. կցական և իսկական բարդություններ, տեսակները:
11. Հապավական բարդություններ:
12. Բառածանցում:

13.4. Գնահատման չափանիշները[13].

- Տեսական գիտելիքները ստուգվում են գործնական պարապմունքների ընթացքում կատարված հարցումների, ինքնուրույն աշխատանքների և ստուգարքների միջոցով:
- Գործնական աշխատանքները՝ չորս ընթացիկ ստուգում՝ 10-ական միավոր գնահատմամբ:
- Ինքնուրույն աշխատանքը՝ երկու հարցում՝ 10-ական միավոր գնահատմամբ:

[13] Լրացվում է ըստ ամբիոնի /դասախոսի որոշման

«ՎԱՆԱՁՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳԻՐ

Մասնագիտություն՝ **023201.00.6** Լեզվաբանություն

/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝ **032201.01.6** Թարգմանչական գործ (անգլերեն և հայերեն)

/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝ Լեզվաբանության բակալավր

/բակալավր, մագիստրատուրա/

Վանաձոր 2023

Առկա ուսուցման համակարգ

<table>
<tr><td>Դասընթացի թվանիշը, անվանումը</td><td colspan="4">ՀԼԳ/բ-202 «ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒ (ՀՆՉՅՈՒՆԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ, ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ)»</td></tr>
<tr><td>Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը</td><td colspan="4">3 կրեդիտ</td></tr>
<tr><td>Ուսումնառության տարի / կիսամյակ</td><td colspan="4">1-ին տարի,1-ին կիսամյակ</td></tr>
<tr><td rowspan="3"></td><td>Լսարանային</td><td>42</td><td>Գործնական աշխատանք</td><td>42</td></tr>
<tr><td>Ինքնուրույն</td><td colspan="3">48</td></tr>
<tr><td>Ընդամենը</td><td colspan="3">90</td></tr>
<tr><td>Ստուգման ձևը</td><td colspan="4">Ստուգարք</td></tr>
<tr><td>Դասընթացի նպատակը</td><td colspan="4">Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին զինել գիտելիքներով հնչյունաբանության, հնչյունափոխության, ուղղագրության, ուղղախոսության վերաբերյալ գիտելիքներով, ընդլայնել և խորացնել ուսանողների տեսական և գործնական գիտելիքները պատմական և նկարագրական բառագիտության վերաբերյալ: Մեկնաբանել բառի հասկացությունը, բառաձևը և բառույթը, բառի իմաստային տիպերն ու տեսակները, բառապաշարի հարստացման ուղիները, նոր բառերի բառակազմական տեխնիկան:</td></tr>
<tr><td>Դասընթացի վերջնարդյունքները</td><td colspan="4">Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.
▪ իմանա հնչյունի և հնչույթի տարբերակման տեսական հիմունքները,
▪ իմանա ձայնավոր, բաղաձայն հնչյունների մեթոդական հիմքերը,
▪ տիրապետի արդի հայերենի ուղղախոսության կանոններին, ուսումնասիրման, վերականգնման մեթոդներին,
▪ կարողանա կատարել հնչյունաբանական վերլուծություն և բնագրում ճիշտ որոշել հնչյունափոխության տեսակները,
▪ կարողանա պատմական և փոխազդեցական հնչյունափոխությունների շուրջ կատարել ինքնուրույն եզրահանգումներ,
▪ իմանա ժամանակակից հայերենի բառապաշարի դասակարգման տեսական հիմունքները,
▪ իմանա բառիմաստի, բառի ուղղակի և փոխաբերական իմաստների ուսումնասիրման մեթոդական հիմքերը,
▪ կարողանա ձեռք բերած տեսական գիտելիքները կիրառել գործնականում,
▪ տիրապետի արտաքին և ներքին վերականգնման</td></tr>
</table>

	հետազոտության մեթոդներին, ▪ կարողանա ըստ իմաստի և արտաքինն հնչյունական կողմի չափանիշների տարբերակել հոմանիշ, նույնանիշ, հականիշ, համանուն, հարանուն բառերը, ▪ կարողանա բառակազմության շրջանակներում կատարել ինքնուրույն եզրահանգումներ:
Դասընթացի բովանդակությունը	*Թեմա 1* Ժամանակակից հայոց լեզուն՝ որպես ազգային, պետական, գրական լեզու: Արևելահայերենի կազմավորման համառոտ ակնարկ. ժամանակակաից հայերենի տիպաբանական բնութագիրը: *Թեմա 2* Հնչյունաբանության առարկան: Հնչյուն և հնչույթ. հայերենի հնչյունային համակարգը: Վանկ, վանկի կազմությունը: *Թեմա 3* Հնչյունափոխություն, տեսակները: Պատմական հնչյունափոխություն: Փոխազդեցական հնչյունափոխություն: *Թեմա 4* Ուղղագրություն: Ուղղախոսություն: *Թեմա 5* Բառագիտություն. ուսումնասիրության առարկան: Բառ. նրա բնութագրական գծերը: *Թեմա 6* Իմաստաբանություն: Մենիմաստություն և բազմիմաստություն: *Թեմա 7* Իմաստափոխություն նրա տեսակները: *Թեմա 8* Բառերի տեսակներն ըստ ձևի և իմաստի: Բառային կազմ: *Թեմա 9* Ժամանակակից հայոց լեզվի բառապաշարն ըստ ծագման: Փոխառություններ. հին և նոր փոխառություններ. նրանց արժեքը: Այլ լեզուներից կատարված փոխառություններ: *Թեմա 10* Բառերի տեսակներն ըստ կազմության. պարզ և բաղադրյալ բառեր: Վերլուծական բարդություններ: *Թեմա 11* Համադրական բարդություններ. կցական և իսկական բարդություններ, տեսակները: Հապավական բարդություններ: *Թեմա 12* Բառածանցում:
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	• Տեսական գիտելիքները ստուգվում են գործնական պարապմունքների ընթացքում կատարված հարցումների, ինքնուրույն աշխատանքների և ստուգարքների միջոցով:

	• Գործնական աշխատանքները՝ չորս ընթացիկ ստուգում՝ 10-ական միավոր գնահատմամբ: • Ինքնուրույն աշխատանքը՝ երկու հարցում՝ 10-ական միավոր գնահատմամբ:
Գրականություն	*Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)* Գ. Ջահուկյան, Է. Աղայան, Վ.Առաքելյան, Վ.Քոսյան, Հայոց լեզու, հատոր I, Ա պրակ, Երևան, 1980 Ա.Սուքիասյան, Ժամանակակից հայոց լեզու, Երևան 1982 Վ.Առաքելյան, Ա.Խաչատրյան, Ս.Էլոյան, Ժամանակակից հայոց լեզու,Երևան1979 Է.Աղայան, Ընդհանուր և հայկական բառագիտություն, Երևան 1984 Մ.Աբեղյան, Հայոց լեզվի տեսություն, Երևան 1965 Գ. Ջահուկյան, Ժամանակակից հայերենի տեսության հիմունքներ, Երևան 1974 Ա.Մարգարյան, Ժամանակակից հայոց լեզու: Բառակազմություն, դարձվածաբանություն, բառարանագրություն¦, Երևան 1990 Ա.Մարգարյան, Ժամանակակից հայոց լեզու. իմաստաբանություն, իմաստափոխություն, բառերի ձևաիմաստային տեսակներ, հայոց լեզվի բառապաշարը, Երևան 1993 *Լրացուցիչ գրականություն(ԼԳ)* Մ. Աբեղյան, Հայոց լեզվի տեսություն, Երևան 1965 Գ. Ջահուկյան, Ժամանակակից հայերենի տեսության հիմունքներ, Երևան 1974 Է. Աղայան, Լեզվաբանության հիմունքներ, Երևան 1987 Լ. Եզեկյան, Հայոց լեզու,Երևան 2005 Հայոց լեզվի զարգացումը սովետական շրջանում, Երևան 1973